

Nova kategorija – golootočani

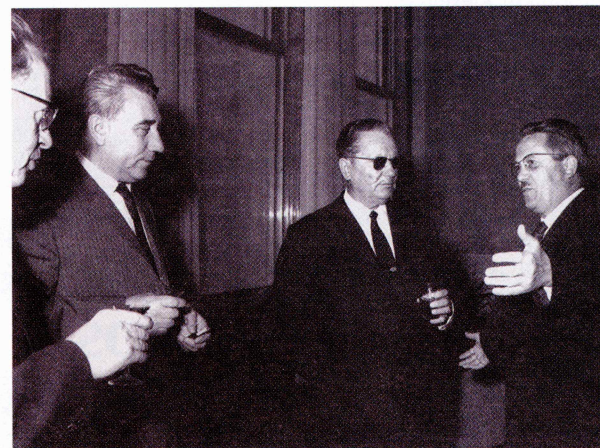
Bogdan Sajovic, foto: arhiv Demokracije

Pred šestdesetimi leti je v komunistično taborišče na Golem otoku odšla prva skupina zapornikov iz Slovenije. Goli otok je postal simbol komunistične represije. V Sloveniji pa so še vedno ljudje, ki slavijo glavnega arhitekta te represije.

V teh dneh poteka šestdeset let, odkar so prvi taboriščniki iz Slovenije odšli v najznamenitejše komunistično koncentracijsko taborišče Goli otok, ki pa na žalost ni bilo edino taborišče v komunistični Jugoslaviji in tudi edina kaznilnica ne. A vendar je postal Goli otok simbol, grožnja, opomin. »Šel boš na Goli«, je bilo tiho zašepetano opozorilo tistim, ki so morda bleknili kakšno preveč čez režim, ki je vladal v »najnaprednejši« družbi na svetu. Podobno kot je v nekdanji Sovjetski zvezi »pot na Kolimo« postala sinonim za odhod v sistem zaporov in koncentracijskih taborišč.

Goli otok je bil pač del logičnega razvoja komunistične revolucije. Komunistični režim se je rodil v krvi, hranil in vzdrževal

se je s krvjo in končno je bil v krvi tudi dušen. Vsaj njegova prva, temeljna, odkrita različica. Prikrita nam vlada še dandanes, podobno kot skuša vladati tudi v Rusiji, kot vlada v Belorusiji, kot je vladala v Turkmenistanu, državah, ki so nastale iz nekdanje Sovjetske zveze. Razlog za takšno stanje je v tem, da so zločinski komunizem v Sovjetski zvezi in nekdanji Jugoslaviji ustvarili domači, originalni zločinci. V Romuniji, na Češkem, na Poljskem in večini drugih držav

Tito in Ranković sta bila najbolj odgovorna za dogodke na Golem otoku.

nekdanjega komunističnega tabora je bil komunizem ljudem vsiljen. S silo okupatorskih sovjetskih enot so bili instalirana oblast domači komunisti in zaradi tega so ob zloemu komunističnega bloka tudi odleteli na smetišče zgodovine. V Romuniji so svojega diktatorja izplačali s krogli, na Poljskem, Češkem in Slovaškem so izvedli lustracijo. In rezultat te lustracije? Poljska in Češka, nekoč zasmehovani kot bedni nasproti Jugoslaviji nasploh in Sloveniji še posebej, se brez komunističnega balasta razvijata hitreje od Slovenije in nas bosta na gospodarskem področju v kratkem prehiteli. Mi pa, vse bolj obremenjeni z dediščino komunizma in predvsem njegovimi aparatčiki, stopicamo na mestu, častimo idole, jokamo za nekdanjimi »dobrimi časi« in poimenujemo ulice po komunističnih klavcih. Nekaterih ulic in kipov, posvečenih klavcem, pravzaprav sploh še nismo preimenovali in odpravili. Ustanovljamo mongoloidno družbo, ki je pobrala vse, kar je najslabšega v kapitalizmu, in obdržala praktično vse, kar je najslabšega v komunizmu. Najbolj grozljivo pa je, da obstaja cel kup ne le starih, zadržanih partijcev, pač pa celo mladih, ki za-

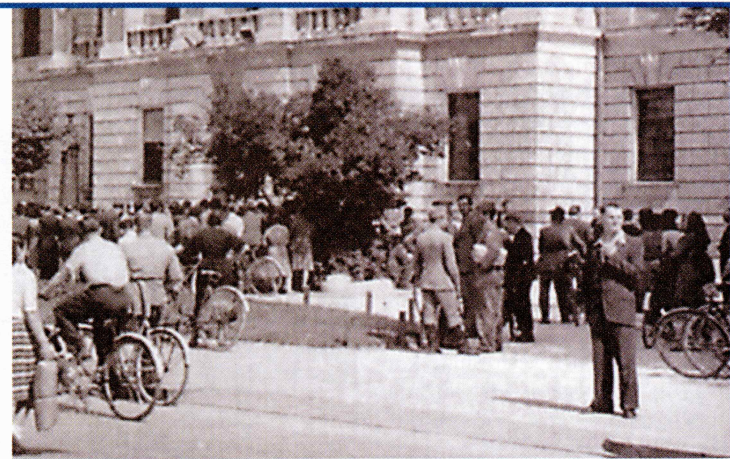
govarjajo nekdanji Goli otok in očitno komaj čakajo, da bi vzpostavili kakšno novo taborišče za vse tiste, ki ne mislijo enako kot oni. Podpirajo mongoloidno družbo in upajo, da se bo transformirala nazaj v Frankenstein, v novo, še nasilnejšo, še bolj tehnično izpopolnjeno komunistično pošast. Pošast, v kateri bo spet manjšina kar tako, iz zraka, odločala, kaj je sovražni govor, kaj je napredno in kaj je pravično, kaj se sme misliti in česa ne. In seveda, kdo je po njihovo vreden, da v tej napredni družbi uživa na svobodi, in kdo je potreben temeljite prevzgoje.

Hinavstvo morilcev Sam Goli otok je nastal na podlagi običajnega komunističnega hinavstva. V uradnem izrazu tako kot tudi drugi zapor nikoli ni bil omejen kot kaznilnica. Kje neki, Goli otok in druga taborišča so bili vendar popravni zavodi, namenjeni prevzgoji in ne kaznovanju. Tako tudi ni obstajalo nazadnjaško kapitalistično prisilno delo. Komunistična Jugoslavija je bila ena prvih podpisnic mednarodne klavzule, s katero so se podpisnice zavezale, da bodo institut prisilnega dela odpravile. V komunistični Jugoslaviji je obstajalo samo družbeno koristno delo. Običajen totalitaristični ci-

Za pot na Goli ni bil potreben niti proces, kazen je lahko odredila kar partijska komisija po administrativni poti in jo tudi poljubno podaljševala.

nizem kajpak. Tudi v idolu jugoslovanskih komunistov, v Sovjetski zvezi, so na splošno, v obdobju Stalinove diktature pa še posebej, delo opravljali kot pot k poboljšanju »grešne duše«, ki je zablodila s partijske linije. In seveda kot del »samouprave« taborišča, po kateri naj bi se zaporniki samoskrbovali. Nekakšna komuna torej, ki jo vodi strog, a pravičen ata upravnik skupaj s svojimi pomočniki. Samo zblojen ali pa pokvarjen um lahko trdi, da obstaja razlika med družbeno koristnim delom in ciničnim »delo osvobaja«, zapisanim na vhodu nacističnega taborišča.

Goli otok je, kot že ime pove, kup kamenja sredi Jadrana. Redko grmičevje in šopi trave so dajali hrano za nekaj koz, ki so jih ljudje s sosodnjih otokov pripeljali na pašo. Brez vode, šiban z mrzlimi vetrovi pozimi, ni primeren za življenje, zato na njem ni bilo nikoli naseljenec, vsej prostovoljnih ne. V prvi svetovni vojni so na otok začasno namestili nekaj ruskih vojnih ujetnikov, po vojni pa je bilo majhno taborišče ukinjeno. Zgodba pravi, da je neposredno po drugi svetovni vojni kipar

Ivan Meštrovič križaril na jahtici skupaj z nekaterimi hrvaškimi komunističnimi funkcionarji in ob pogledu na kupe kamenja doživel manjši orgazem. Omenil je, kakšne kipe revoluciji ter njenim največjim sinovom in hčeram bi lahko klesal iz kamnitih blokov. Eden od funkcionarjev si je to očitno dobro zapomnil in leta 1948, ko je prišlo do čistke v imenu informbiroja, je padla ideja, da bi na Golem otoku vzpostavili »center za družbeno koristno delo«. Ena poglavitnih nalog taboriščnikov poleg te, da so morali obračunavati sami s seboj, je bila v tem, da so klesali kamnite bloke in Meštrovič je tako lahko ustvarjal svoje ogromne skulpture v čast revoluciji. Bloki so bili umazani s krvjo, a Meštrovičeve umetniške duše, sicer tako občutljive, to očitno ni motilo pri ustvarjanju.

je, Staro Gradiško, na Sv. Grgur in v druga taborišča) se je začela z aretacijo zaradi izdaje, sodelovanja z okupatorji, vohunjenja, sabotaže, rušenja režima. Čudno je to, da so se ljudje stoletja bojevali za tuje vladarje, za cerkev, za kapitaliste, pa so se vedno bojevali častno, redki so bili izdajalci, dezertjerji in sodelavci okupatorja. V trenutku, ko pa poteka boj med absolutnim zlom (nacifazizmom) in absolutnim dobrim, se pravi komunizmom, se nenedoma pojavi cel kup izdajalcev, kolaborantov, dezertjerjev. Ljudje so tisočletja pošteno delali za sužnjelastnike, fevdalno gosposko, kapitaliste, ko pa končno pride do trenutka, ko je vse naše in ljudje delajo »zase«, se pojavijo trume saboterjev. Skozi vso zgodovino se razen lokalnih kmečkih puntov nihče ne upira oblasti, ko pa se končno »izpolnijo tisočletne

Ustanovljamo mongoloidno družbo, ki je pobrala vse, kar je najslabšega v kapitalizmu, in obdržala praktično vse, kar je najslabšega v komunizmu.

Komunistični partiji je uspelo eksperiment in ustvarila je novo kategorijo človeka, golootočana. Gojila je upanje, da bo v prihodnosti celotna država na dolgo in široko posejana s takšno vrsto ljudi, kar bi jim prineslo oblast za vse večne čase.

Navidezna samouprava Pot na Goli (ali Ugljan, v Bilečo, Kočev-

Meštrovič je svoje kipe v čast revoluciji sestavljal iz blokov, prepojenih s krvjo in z znojem taboriščnikov.

sanje narodne in socialne osvoboditve«, se pojavi deset in sto tisoč nasprotnikov. Že samo to dokazuje, da je s komunizmom nekaj hudo narobe.

Aretirani bodoči golootočan je bil avtomatsko kriv. Komunistična milica v nasprotju z nekdanjo menda ne zapira nedolžnih. Aretiranemu je bila sicer navadno dana možnost, da pred sodiščem sam dokaže svojo nedolžnost (za sodišče je itak kriv), a to seveda ni uspelo nikomur, če zanj ni interveniral kakšen visok partijski funkcionar, kar pa je bila bolj

► hipotetična možnost. Sploh pa je bilo mnogo golotočanov, ki so prišli za žico mimo sodišča, z administrativnim odlokom partijske komisije. In kar je še huje, administrativna kazen dveh let zopora se je lahko poljubno podaljševala, »če se zaprti ni poboljšal«, kar z drugimi besedami pomeni, če ni priznal, česar koli so ga že obtožili, zvesto služil kot ovaduh v zaporu in privolil, da bo služil kot ovaduh tudi po odhodu iz zopora.

Najbolj sprevrženo na Golem otoku pa je bilo delovanje »zaporniške samouprave«. V nekdanjih kraljevih zaporih so imeli politični zaporniki, tudi komunisti, res določeno samoupravo ali avtonomijo. Kot politični so bili ločeni od kriminalcev in imeli so instrument bojkota kolegov, ki so se obnašali nečastno. V preiskavi so sodelovali s policijo, izdajali kolege, se prilizovali upravi. Na Golem otoku je bilo to obrnjeno na glavo. Tako imenovana jetniška samouprava je razglasila bojkot tistih, ki niso ovajali sozapornikov upravi, ki niso priznavali resničnih ali izmišljenih obtožb in ki niso želeli sodelovati pri bojkotiranju in celo pretepanju kolegov. Bojkotirani namreč niso bili bojkotirani samo v smislu, da nihče ni govoril z njimi. Preprečevali so jim že tako redko spanje, dodajali delo

»Zaporniška samouprava« je mučila, bojkotirala, poniževala in celo ubijala tiste, ki niso privolili v ovajanje in mučenje sojetnikov.

ob že tako dolgem in težkem običajnem delavniku, poniževali so jih bolj kot običajno. Vse skupaj je seveda požegnala uprava taborišča, ki se v »samoupravo« uradno ni vmešavala. Pretepanje bojkotiranih je bilo običajno, pravzaprav so uvedli navado, da so vse novoprispelle zapornike premlatili na žive in mrtve že kar ob prihodu. »Na mrtve« je mišljeno dobesedno, kajti zgodilo se je, da je kdo res podlegel udarcem, bili pa so tudi primeri, da so zaporniki preprosto ponoreli in

Napise Naš Tito so iz kamnja prisilno sestavljali tudi na Golem otoku.

Goli otok je danes muzej. Spominja nas na sramotno preteklost.

napravili samomor. Stari zaporniki so morali pod vodstvom in nadzorom vodij »samouprave« sodelovati v vseh šikaniranjih sojetnikov, sicer so se tudi sami spet spustili na raven bojkotira-

držali, kajti že samo pogrevanje grozot na otoku je bilo za mnoge pretežko. Druge obveze pa se mnogi niso držali in nekateri med njimi so za kazen znova prišli na otok, postali so tako imenovani dvomotorci. Obstajali so celo tromotorci, ljudje, ki so jih trikrat vrnili v pekel mučilnice. Nekatere so spustili, a jih pobrali že na železniški postaji na Reki in vrnili nazaj na otok.

Čaščenje morilcev Proti koncu petdesetih so otok iz politične jetnišnice spremenili v »normalen« zapor oziroma kazensko-popravni zavod, kot so komunisti hinavsko imenovali jetnišnice. Odpravljena je bila tako imenovana samouprava in medsebojno pretepanje jetnikov, nalogo mučenja pa so spet prevzeli jetniški čuvaji. V osemdesetih letih je bil zapor končno odpravljen in po padcu komunizma je postal odprt za javnost kot spomin in opomin. Opomin, ki ga nekateri nikakor nočejo razumeti in raje obujajo nekdanje dobre stare čase.

nih. Neki taboriščnik na Golem otoku, ki je imel to smolo, da je bil že v nacističnem taborišču, je pripomnil, da so jim v nacističnih lagerjih pustili vsaj dostojanstvo v smislu, da jih nihče ni silil v mučenje sojetnikov.

Zaporniki so po končani kazni običajno odšli z otoka, pred tem pa so morali podpisati dvojno obvezo; prvo, da o dogodkih na otoku ne bodo govorili, drugo, da bodo še naprej sodelovali s tajno policijo in ovajali sodržavljane. Prve obveze so se večinoma

Zagrizeni komunisti celo trdijo, da Tito za dogodke za Golem otoku ni vedel in da je za vse kriv (če je sploh bilo kaj narobe, menijo pravoverni) Aleksander Ranković, pa niti on ne, ampak nekateri (imaginarni) lokalni funkcionarji in udbovci. Enako kot zagrizeni stalinisti menijo, da Stalin ni bil kriv za gulage, ampak (če je bilo sploh kaj narobe) Ježov ali Berija ali imaginarni enkavedejvci. Tako kot za zagrizeni naciste ob predpostavki, da s koncentracijskimi taborišči sploh ni bilo nič narobe, da Hitler ni bil kriv in ni nič vedel, ampak je za vse odgovoren Himmler ali imaginarni gestapovci.

Razlika pa je v tem, da so Hitlerja in imaginarne gestapovce razglasili za zločince in jih za zločine v taboriščih obsodili moralno, mnoge pa tudi dejansko. Stalin in njegovi enkavedejvci so bili spoznani za zločince samo moralno, kazensko ni odgovarjal nihče. Pri nas, v Sloveniji, pa za Goli otok ni bil spoznan za krivega nihče niti moralno, kaj šele kazensko. Nasprotno, obstaja cel kup topoglavcev, ki celo hvalijo in zagovarjajo »herojstva« Broza in njegovih udbovskih morilcev, še več, slavijo ga kot veliko zgodovinsko osebnost ter po njem poimenujejo ulice in v njegovo čast valijo kamenje po hribih. Normalen človek nobenemu ne želi hudega, v takšnih primerih pa si ne moreš kaj, da ne bi pomislil, da je pravzaprav škoda, da niso bili prisiljeni valiti kamenja in sestavljati »Naš Tito« na Golem otoku, tako kot so bili to prisiljeni delati nekdanji golotočani. **D**

88,3 & 105,1 MHz
ALPSKI-VAL

Radio Alpski val
www.alpskival.net
† 05 38 11 886
f 05 38 11 674